

Indexautomatiken och de offentliga utgifterna

En huvudpunkt i regeringens reviderade finansplan är att indexautomatiken för de offentliga utgifterna måste brytas. I stället för en automatisk anpassning av olika anslag efter inflationen argumenterar man för en uppräknig med ett i förväg uppställt procenttal (fyra procent för 1984). Tanken är att en sådan avindexering skall minska inflationsförväntningarna och öka det allmänna intresset att hålla nere inflationen.

Det uppfattas ofta som självklart att en avindexering av alla offentliga utgifter har sådana anti-inflationseffekter. Men detta behöver inte vara fallet. En avindexering har olika effekter beroende på om den avser *den offentliga konsumtionen* eller *de offentliga transfereringarna till hushållen*.

När det gäller *den offentliga konsumtionen* är det klart att en avindexering bör minska de enskilda löntagarorganisationernas och företagens benägenhet att höja löner och priser. Om t ex lönesumman i *olika delar* av den offentliga sektorn endast får öka med ett visst procenttal oberoende av hur stora löneökningarna blir, får löneökningar utöver denna norm negativa effekter på sysselsättningen. Man skapar därmed samma samband mellan den *enskilda löntagargruppens* löneutveckling och sysselsättning som i den privata sektorn. Detta förstärker incitamenten att hålla nere lönekraven.

På samma sätt kan i förväg fastställda "cash limits" vid offentlig upphandling öka sannolikheten för att det enskilda företagets försäljningsvolym skall minska om priset höjs. Detta bör öka det *enskilda* företagets incitament att hålla nere priserna vid försäljning av

varor och tjänster till den offentliga sektorn.

En avindexering av de offentliga *transfereringarna till hushållen* får emellertid knappast några betydande effekter av detta slag. Visserligen leder en *allmän* höjning av inflationstakten då till lägre reala transfereringar och därmed en lägre inhemsk efterfrågan. Men dessa negativa efterfrågeeffekter späds ut över hela den privata konsumtionen. Sambandet mellan sysselsättningen för en *enskild löntagargrupp* och *dess* löner eller mellan ett *enskilt* företags försäljning och *dess* priser förstärks inte.

En avindexering av t ex pensionerna kan rentav förstärka inflationskrafterna. Snabbare löne- och prisstegringar kan ju då bli ett bekvämt sätt för den yrkesverksamma generationen att reducera sina åtaganden för pensionärerna.

Slutsatsen blir att en avindexering av de offentliga transfereringarna till hushållen — som regeringen i första hand tycks vara inne på — inte är något verkamt medel mot inflationen. Samtidigt är olägenheterna stora. Den reala omfattningen av transfereringarna kommer att bestämmas av inflationen i stället för genom politiska beslut.

En avindexering av utgifterna för offentlig konsumtion kan däremot ha starka inflationsdämpande effekter. Behovet av att förstärka ett tidigare alltför svagt inflationsmotstånd i den offentliga sektorn förefaller vara så stort, att det kan vara värt en ökad osäkerhet om storleken på de reala offentliga konsumtionsutgifterna.

Det viktigaste elementet i en långsiktig strategi mot inflationen är emellertid att i reala termer minska budgetunderskottet. Men detta bör inte göras smyg-

vägen genom att inflationen får urholka realvärdet av de offentliga utgifterna. Man bör i stället klart ange med hur många procent den reala utgiftsvolymen på olika områden skall skäras ned. Skall en nedskärning med t ex två procent ske på ett visst område, bör man liksom tidigare *i förväg* ange att infla-

tionskompensation endast ges för inflationen minus två procent. Besluten om reala nedskärningar måste redovisas öppet, om det skall bli möjligt att föra en meningsfull debatt om vilka prioriteringar som ska göras.

Lars Calmfors